

Ен Енрајт

СВЕ ДОК ДЕВОЈКА НИЈЕ УМРЛА

Девојка је умрла.

Па, шта је то мени значило? Девојка је умрла. И то није имало никакве везе с нама, ни једном од нас. Умрла је на глуп начин како већ људи умиру – у удесу с колима, у Италији. Где је, вероватно, возила погрешном страном друма.

Гуска једна.

Да та девојка није умрла, онда она не би ни најмање била важна. Она би представљала само један испад; мој муж је склон испадима – ређе у последње време, али да, једном у сваке две године направи испад, после неке забаве у канцеларији рецимо, или службеног пута. Не мислим да посећује проститутке – хоћу да кажем, неки мушкарци то чине, неки мушкарци морају. Или поприличан број мушкараца мора, рекла бих то, али...

Много сам о томе размишљала током година; застане ми поглед на чланцима, по часописима. Питала сам се, шта је то што их натера да оду и шта их то тера да остану, шта они то желе, ти мушкарци? То је та велика мистерија, зар не? Шта то мушкарци „желе”. И штета коју могу да учине да би добили то што желе.

Шта све не можете да прочитате по новинама.

„Ох, наравно да су сви они исти.” Зар то није оно што је ваша мајка говорила? „Сви су они исти.”

Али нису. Имају они своје разлоге и своје границе. А имају и срца. А ја могу да кажем, без и трунке сумње, да мој муж није она врста мушкарца који купује секс на улици. Он воли интимност. То је оно за чиме он жуди. Мој муж је она врста мушкарца који ће вам увек право гледати у очи. Он воли жене – чак и оне старије. Воли да прича са њима, да постигне да се оне лепо осећају, и воли да их љуби, и да буде

помало опасан, воли меланхолију свега тога, од тога се осећа тако младим. А воли и мене.

Није он копиле, то хоћу да кажем. Ја кажем да је он фантастичан мушкарац. Мој муж је фантастичан мушкарац. И све док та девојка није умрла, јурећи у свом малом реноу клио погрешном страном пута у Тоскани, све док та девојка није умрла, то је мени било довољно. Бити удата за фантастичног мушкараца који ме је волео, који ме је волео и био склон да, једном у подужем периоду, направи мали испад и потом због тога осећа пуно католичке кривице. Ох, онај проклети букет цвећа и нов капут на распродаји код Ричарда Алена. Зар се то не исплати? Имала сам обичај да кажем. Зар се, до врага, то не исплати отићи до продавнице Браун Томаса и продуженог викенда с децом, у Балибањону, шетати по зимској плажи, неколико боца вина и још више брачних несташлука него што је то пристојно у нашим годинама, с мојим дивним мужем наново код куће после његовог малог испада, нека преамбициозна млада жена која ће... убрзо... бити... отпуштена. Хвала ти драги. И, не, знам да то више никада нећеш урадити.

У ствари ја сам то мрзела. Било је то као да живите на страници неких грозних недељних новина. Грозни људи. Грозни људи с њиховим сексуалним животима и њиховим грозним новцем.

Не.

Напорно ради, тај мој муж. И ја сам му увек била од велике користи. Ми смо били обични људи. А ја сам и на то поносна.

Ке... не могу да му изговорим име. Зар то није чудно?

То је једно сасвим обично име, изговорим га петнаест пута дневно. Али пазите, он ме, за узврат, никако не зове. Зар то не говори о томе? Како мушкарци зову своје жене. „Ем...”, као да је свака жена на овој планети на крштењу добила име Емили.

„Ем... је л’она кошуља чиста?”

Та девојка се звала – чујте сад ово – Саманта.

Нисам то знала у оно време. Ништа нисам знала у оно време.

И она се само звала „Саманта”, јер она је умрла. Да није било тог удеса с колима, она би била, и остала заувек, она млада жена која ради у ИТ*–у, или чак та ваћкалица у ИТ–у. Улица О’Конел је можда пуна ваћкалица, али ако нека од њих оде некуд, пијана, у својој мини сукњи и на високим потпетицама, па је нешто прегаци, она је онда – шта? – она је фина млада жена која је волела да носи белу одећу.

Жао ми је.

Али.

* ИТ – Information Technology

Јадница која је мислила да је смејурија спавати с мојим мужем – а и јесте смејурија. Бог ми је сведок да сам се и сама смејала – јадница која је мислила да је смејурија спавати с оцем моје троје деце, учинила је још нешто горе од тога. Умрла му је. Умрла је свима нама.

Наравно, ја нисам имала појма.

Дошао је кући – кад размишљам о томе, то мора да је било оног дана када је чуо за ту новост – и седео је на софи, и први пут од погребња његове мајке, видела сам га како плаче. Деца су га видела како плаче. Појма нисам имала због чега плаче. Било ми је дошло да позovem хитну помоћ. А онда сам укапирала и схватила да мора да опет прави неки испад, мора да је усред неког испада. И почела сам да паничим.

Знам то. Јесам паничила. А то не личи на мене. Подигао је главу и обратио ми се, а ја сам рекла:

„Не желим да знам.” И то је било све. „Не желим да знам.” И то сам изговорила заиста брзо, баш као што причам незванично, овде. Као да се оно што се догађало, у ствари, није догађало. Или боље би му било да добро поведе рачуна да се то не дешава, јер ја не допуштам да се прави русвај по мојој дивној, тешко стеченој кући. А он је окренуо лице у страну да обрише сузе – не вреле сузе, не оне гневне, тугом изазване сузе, већ само ону цуркаву, изнурену воду која вам се понекад нађе на лицу, када сте болесни или поражени – обрисао је сузе и онда само тако седео.

Мој фантастични човек.

Када се то први пут догодило, нагађам, било је када су деца још била мала. Ја сам до гуше била у пеленама и у хаосу, падала у сан пре него што би ми глава доткала јастук, дебела као прасица. Било како било. Они се осећају „искљученим”, очеви, мислим; зар тако не пише по новинским чланцима? Они на својим плећима носе терет света, и после неког времена – у то сам уверена – они почну да осећају презир према вама, можда чак да вас мрзе. А онда, једнога дана, они вас лудо воле, поново, и ви увиђате – полако, увиђате – да су били нечим заокупљени. Препали су се. Вратили се кући трком.

Што је и лепо. На извештај начин.

Ех, до врага.

Када се то догодило први пут, мој отац је био код нас, ишао на неке прегледе, у ствари, и била сам исувише заузета да бих викала на свог мужа, или му претурала по џеповима, или њушкала његову одећу пре него што је ставим у машину за прање. Имала сам много важнијих ствари на памети. И на крају, све се тако добро свршило, тата, чак, није морао да иде на хемотерапију – после чега сам била превише растерећена да бих се враћала и почињала да вичем на мужа или да му њушим одећу. У то време, с тиме је било готово, а осим тога, и ја сам

ту нешто научила о себи. Научила сам да ја нисам та врста жене – она што њуши, она врста која бесни и вришти. А то је била нека чудна врста осећања, морам да кажем. Јер ја сам одрасла са истим сновима као и свака друга девојка, али на крају... На крају, ја сам своју главу држала усправно.

А шта је требало да радим?

Један део мене је мислио да он заслужује одмор, поштено говорећи; да, ако би ми се пружила прилика, и ја бих могла да се одморим. Један други део мене је мислио: Неко мора да умре. Стварно сам мислила да бих некога могла да убијем због овог. Могла бих њу да убијем. Или бих могла њега да убијем. Или бих могла да их оставим једно другом и убијем себе. Ех, па то нема смисла, зар не? Та глупост, та *необузданости* мога мужа била је премала да бих се тиме бавила. А била је и превелика да би нас све оставила да стојимо; а сви смо још увек живи.

Али ми је то, можда, било негде у глави, још од тог времена. У главама нас обоје. Та идеја да неко мора да умре.

И, на шта ми то гледамо? Две или три више, током година? Расипање „удеса”, и онда, једнога дана, ово, штагод то било. Мушкарац плаче на софи. Туга.

Било је пола шест. Деца су гледала телевизију пре времена за чај. Отерала сам их оданде – моју ћерку – зеницу ока њеног тате, којој и самој навиру сузе због његовог трагичног изгледа, док му капут лежи бачен поред њега, а актенташна му је и даље у другој руци.

Деца покопавају такве ствари врло дубоко у себе. Помислила сам да би било боље ако би она попричала о томе, али када сам је, недељу дана касније, упитала зашто је њен отац плакао на софи, она ме је само погледала, као да сам пала с Марса.

„Каква софа?”, рекла је. „Која софа?”

Таква вам је Шона, која има девет година. Нема сврхе причати о томе с њеном браћом, они су већ прешли у фазу роктања.

А онда помислим: Што да не? Зашто да не поразговарам о тим стварима с твојим синовима? Зашто не подизати мушкарце који могу да говоре?

Због тога што је ту мој муж, који се, самртног израза на лицу, сручио на ланени жућкастосмеђ прекривач мешаног састава. И шта још? И због његове сопствене сићушности. Изгледао је као да ју је сам он убио, мада је није убио, чак је није ни волео. Размишљајући (како ја претпостављам) о њеном прелепом телу, унакаженом поред врата или хаубе, како се већ претвара у иловачу.

А нема никога с киме би могао о томе да прича. Ама, баш никога.

Мушкарци немају такве пријатеље – момке које бисте могли да позовете и кажете им: „Изведи га на пиће. Поразговарајте о томе. Среди га.” Не. Једини пријатељ кога има сам ја.

А он не може да ми каже, зато што ја, у ствари, не желим да знам. Лако је сад бити паметан, наравно. У то време, гледала сам га и мислила да је наш брак готов, или да је он готов. Гледала сам на то као на продужено боловање и онда шта? Мој муж који је плакао на софи имао је четрдесет девет година. А ако мислите да је четрдесет девет тежак тренутак, покушајте са педесет пет.

Гледала сам на дугу будућност с човеком који је заборавио чему би требало да он служи.

И тако, кад он обрише сузе са свог лица, руком, и када подигне лице ка мени да ми о томе прича, постоји само једна ствар коју могу да му кажем, а то је:

„Не желим да знам.”

Како смо прегурали наредну недељу? Нормално, ваљда. Како смо то учинили? Прегурали смо недељу на потпуно нормалан начин. Док сам ја чекала на неки наговештај или кључ за разрешење. Задња страница новина у коју он упорно и предуго зури. А онда, у уторак ујутро, када се вратим из школе, где сам била одјурила, он и даље тамо, у тамном оделу, везује своју кравату за погребе.

„Ко је то мртав?”

„Нека девојка”, каже он.

„Која девојка? Нечија ћерка?” Он не одговара. Четка рамена пред огледалом.

Он каже: „Тек што их обучимо, а оне нестану.”

„Па, сигурна сам да није имала намеру.”

Около-наоколо иде кравата за погребе, па кроз чвор. Затегне је, па је опет мало попусти. Пољуби жену за довиђења.

„Не желиш да се и ја појавим?”, кажем ја, јер сада већ бесним. Знаш шта се десило, сада знам. Желим да провртим ножем.

„Не”, каже он. „Тек што је стигла.”

„Јеси ли сигуран?”

„Не, не.” Узме акташну, искључи телефон са пуњача, провери кључеве.

„Доћи ћеш кући на ужину уз чај?”, кажем ја.

„Шта ће бити за ужину?”

„Мислила сам да на роштиљу спремим мало лососа.”

Заборавио је где му стоји добар капут, отвора једна врата ормана, друга врата ормана, гледа у своју жену која каже: „Испод степеништа је.”

Погледао је своју жену у очи док то говори, испружио руку како би јој дотакнуо врат и косу.

Каже: „Хвала”, затим пут под ноге.

Ох, знам на чему ми захваљујеш.

Улазна врата шкљоцну за мојим мужем и његовом краватом за погребе и ја одем у приземље да расклоним ствари остале после доручка и припремим себи своју уобичајену шољу кафе. Напуним чајник и укључим га. Извадим своју шољу и ставим је на шанк. А онда, пре него што је вода проврела, изручим по поду канту с новинама за рециклажу и тражим старе новине с умрлицама.

Саманџа 'Сами' Макхејл, ирагично, у иностранству. Баш лако. Извадим телефонски именик па и ту потражим.

Црква се налази у Вокинстауну, тако да се њена породица налази негде близу улице Кромвелсфорт. Можда је још увек живела код својих, у двадесет четвртој години – цена свега и свачега у данашње време. Сада бих могла да одем тамо, када бих то желела. Могла бих тамо да се одвезем у својим малим колима. Питам се да ли јој родитељи знају шта је радила? Имам неку срамну жељу да им кажем – тако снажну, па морам мирно да стојим док она не попусти.

Нисам ја таква особа.

Нисам.

Спремим себи шољу кафе и смирим се.

Па ипак, питам се како ли је она изгледала. Коју је школу похађала. Да ли имају слике по ходницима, бивших ученица нанизаних тамо, разред – које би године то могло бити? – генерација 1998.

Тако млада.

Ко може да је толико млад?

За све то време стављам прљавао посуђе у машину за прање и извлачим усисивач и обављам своје јутарње послове, а у глави ми се одвија погреб. Али ја нећу да ускочим у кола и прокрчим себи пут преко града тамо до Вокинстауна. Нисам ја таква врста особе. Нећу у последњем тренутку да паничим и појавим се на гробљу како бих проверила лица око гроба и, ту и тамо, проговорила по коју реч, о томе како је она била фина девојка, „необузdana”, „веома забавна”. И те како је била забавна.

Или није била. Можда је била стидљива, скромна. Коју је лако импресионирати. Можда је била и нека мирна девојка. Девојка која је желела да угоди.

Није.

То нећу да сазнам, нити било шта друго. Зато што би то било непристојно. Нећу да се појавим као дух на неком венчању – шта је супротно томе? – као жена од крви и меса, у тој последњој игри с мртвацем.

Јели смо лосос када се вратио кући. Кромпире. Мало аспарагуса.

„Дивно”, каже мој муж. „Јако укусно.” А после тога устане и себи направи сендвич с кобасицама, онако хладним из фрижидера. Маслац, мајонез, све то.

А ја кажем: „А што не налепиш на то још мало масти, кад си већ кренуо да га правиш?”

То је последња права ствар коју му кажем, за дуго. *Где је рачун за час кад ћеш се враћати кући хоћеш ли узети Шону после балета?* То смо могли да радимо до века. После неколико таквих недеља, мој муж добије некакав нервозан кашаљ: пита се да ли би то могао да буде рак на плућима. Палац на нози му трне, није ли то знак да се ради о мултиплој склерози? А ја само кажем: „Иди провери.” Јер та девојка је мртва. Па тако нема потребе да се бринемо око уке и буке да ће се поново састати. Немојмо опет све то испочетка. Не овога пута. Хајде овога пута да тугујемо.

Сувише сам поносите. То ми је познато. И у свом поносу ја сам га посматрала – мог фантастичног, глупог човека – како тумара по свом животу. А нисам му пружила ни руку да му помогнем.

Где је кључ од шуће кад ћеш се враћати кући хоћеш ли кувати паковање пластичних сечива за косачицу за траву?

Та девојка је била с нама, све то време. Мртва или жива. Она је стајала на аутобуској станици на углу улице, или је седела у нашој дневној соби и гледала „Великог брата”, била је сахрањивана, из ноћи у ноћ, у вечерњим вестима.

Мислим да се млеко укиселило кад ћеш се враћати кући ја стварно нећу да деца имају телевизор у својим собама.

После месец дана овакве ситуације, погледала сам у свог мужа и видела да је стар. Није се то десило преко ноћи, то се десило током неких тридесетак ноћи. Мој муж се рукује са смрћу. И шта друго? Размишља о томе. Мисли како не би било тако лоше бити мртав, уосталом. Као и она.

Кад год бих се пробудила ноћу, и он је био будан. Једном сам га чула како опет плаче; овог пута испод туша. Мислио је да ће бука воде то да покрије. Слушала сам како шмрче и како се гуши у млазу воде и схватила сам да је време да одбацам свој понос. Било је време да га позовем да се врати кући.

У суботу, после јурњаве по супермаркету, обукла сам свој добар капут и кожне рукавице. И ставила шешир, чак – мој шешир за погребне. А када је мој муж рекао: „Куд си кренула? – јер Бог ми је сведок да ја никада никуда не идем а да не исцртама мапу – рекла сам: „Идем да обиђем један гроб.”

Имала сам диван букет белих љиљана, умотаних у целофан. Узела сам их са шанка у кухињи и прошла поред њега – положила сам љиљане уз раме и прошла поред мужа, који је сада био стар – и нисам се осврнула, док сам излазила кроз врата.

Њему није било стало до ње, то знам. Знала сам да она није битна. И зато сам ја отишла на гробље и потражила њен гроб. Лутала сам из-

међу гробница док је нисам пронашла, па сам ставила љиљане на тло испод кога је она лежала и рекла сам јој да је она битна. Онда сам отишла кући и рекла мужу. Онда сам отишла кући и рекла Кевину:

„Хајде да нешто урадимо за Ускрс, шта кажеш. Нешто лепо. Где би волео да одемо?”

ЕН ЕНРАЈТ рођена је 1962. године у Даблину, где је и студирала енглески језик и књижевност и филозофију на Тринити колеџу. Магистрирала је на Универзитету Ист Англиа. Њене кратке приповетке су објављиване у више часописа укључујући и *The New Yorker*, *Paris Review* итд., а за приповетку „Honey” добила је Davy Byrne Irish Writing Award. За збирку приповедака *The Portable Virgin*, добила је награду Rooney. Највеће признање добила је за роман *The Gathering* (2007) – Man Booker Prize for Fiction. Ен Енрајт је објавила и књигу хумористичких есеја *Making Babies: stumbling into Motherhood* (2004). Живи и ради у Даблину.

Приповетка „Све док девојка није умрла” узета је из збирке приповедака *Yesterday's Weather* (2008).

Превео с енглеског и белешку сачинио ЂОРЂЕ КРИВОКАПИЋ